

Żurawie, gęsi, lisy, wydry, kormorany i pozostałe zwierzęta niewymienione w ustawach o ochronie przyrody i prawo łowieckie – jak uzyskać odszkodowanie za szkody wyrządzone przez te zwierzęta?

r.pr. Kamila Piernik – Wierzbowska

Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu

doktorant w Katedrze Prawa Ubezpieczeniowego, Wydział Prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Odszkodowanie z ustawy o ochronie przyrody i prawo łowieckie

Przyczyny wprowadzenia szczegółowej regulacji:

Ograniczone możliwości uzyskania odszkodowania

Prawo łowieckie

- gatunki zwierząt łownych (dziki, łosie, jelenie, daniiele, sarny)
- w uprawach i płodach rolnych
- szkody nieprzekraczające wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 hektar uprawy
- brak zgody na urządzenia i zabiegi zapobiegające szkodom
- płody złożone w sterty, stogi i kopce, w bezpośrednim sąsiedztwie lasu
- itd.

Ustawa o ochronie przyrody

- 5 gatunków zwierząt chronionych (żubry, wilki, rysie, niedźwiedzie, bobry)
- w określonym mieniu (sprzeczne z Konstytucją)
- szkody nieprzekraczające wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na 1 hektar uprawy
- brak zgody na urządzenia i zabiegi zapobiegające szkodom
- bez utraconych korzyści
- itd.

Czy możliwe jest uzyskanie odszkodowania, jeśli nie przysługuje ono na podstawie ustawy o ochronie przyrody lub ustawy Prawo łowieckie?

Brak zasady generalnej -
prawa do odszkodowania
za wszelkie szkody
wyrządzone przez zwierzyne
dziką.

?

np. kolizja drogowa z dzikiem
(lub wyrwa w jezdni - uszkodzenie
koła) – można otrzymać
odszkodowanie pomimo braku
specjalnej ustawy
NA JAKIEJ PODSTAWIE?

Odszkodowanie na tzw. „zasadach ogólnych”

Sprawa wydr w gospodarstwie rybackim

(wyrok Sądu Najwyższego z 7.09.2000, I CKN 1212/99)

- Art. 417 Kodeksu cywilnego

„Za szkodę wyrządzoną przez **niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej** ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa (lub na mocy porozumienia).”

Sprawa łosi w prywatnych lasach

(wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 9.01.2015, V Ca 483/14)

- Art art.415 Kodeksu cywilnego

„Kto **z winy swej** wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.”

Co to oznacza?

odszkodowanie
NIE za sam fakt
wyrządzenia szkody
przez zwierzynę
LECZ

za to, że dany „organ”
(„instytucja”) zachował się
w określony sposób,
co doprowadziło do
sytuacji, w której zwierzyna
wyrządziła szkodę

Co należy udowodnić?

1

niewłaściwe
działanie lub
zaniechanie
„organu”

2

związek
przyczynowy

3

szkoda

KROK 1

niewłaściwe działanie lub zaniechanie „organu”

art.417 Kodeksu cywilnego - niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie „organu” przy wykonywaniu władzy publicznej

- gdy dany podmiot władczo kształtuje naszą sytuację, np. przez wydawanie decyzji administracyjnych, zezwoleń itp.
- wskazać konkretne przepisy, które nakazują „organowi” określone działanie lub go zakazują, a „organ” postąpił sprzecznie z tymi przepisami
- nie trzeba wykazywać czyjejkolwiek winy
- nie trzeba (choć można) wykazywać, który pracownik organu dokonał działania lub zaniechania

art.415 Kodeksu cywilnego - zawinione działanie lub zaniechanie „organu”

- gdy można postawić organowi zarzut winy (także nieumyślnej lub niedbalstwa)
- „organ” powinien był zachować się w inny sposób
- nie trzeba (choć można) wykazywać, który pracownik organu dokonał działania lub zaniechania

Jak to rozumieć? Przykłady

Sprawa wydr w gospodarstwie rybackim

pozwany: Skarb Państwa – Minister Środowiska

- w ustawie o ochronie przyrody - **Minister Ochrony Środowiska, wojewoda, dyrektor parku narodowego, główny konserwator przyrody, wojewódzki konserwator przyrody, służby parków narodowych, nadleśniczy, leśniczy, podleśniczy i strażnik**
- obowiązki, które organy te mogą podjąć wówczas, gdy zwierzęta objęte ochroną gatunkową wyrządzają nadmierne szkody – **zezwolenie na zniesienie określonych nakazów, zakazów bądź ograniczeń związanych z ochroną zwierząt**
- „Zadaniem powodów było zatem podjęcie inicjatywy i domaganie się dokonania takich działań, a **ich zaniechanie miałoby stanowić podstawę kreowania odpowiedzialności Skarbu Państwa** na podstawie art. 417 KC.”

Sprawa łosi w prywatnych lasach

pozwany: Skarb Państwa – Minister Środowiska

- w prawie łowieckim i w ustawie o lasach, jednostki organizacyjne Skarbu Państwa wykonujące gospodarkę łowiecką zobowiązane są do **zapewnienia zwierzynie łownej odpowiedniej bazy żerowej**
- moratorium spowodowało zwiększenie liczby łosi i problem z ich wyżywieniem i niszczenie prywatnych lasów. Jednostki te nie prowadziły działań zapobiegających szkodom, choć powinny były przewidzieć taką potrzebę
- 2010 – sądy w Białymstoku – pozwany: Skarb Państwa – Minister Środowiska – podstawa: zaniechanie i nie wprowadzenie terminu, do którego ma obowiązywać moratorium na odstrzał łosi (zwierząt łownych, a jednak „chronionych” przez moratorium) i jednocześnie nie określono metod zapobiegania tym szkodom

KROK 2

związek przyczynowy

- szkody wystąpiły dlatego, że „organ” zachował się niezgodnie z prawem (do szkody nie doszłoby, gdyby „organ” zachował się zgodnie z prawem)
- chodzi o normalne konsekwencje, z wyłączeniem sytuacji typu „szczególny zbieg okoliczności”

KROK 3

szkoda – jak ucierpiały interesy poszkodowanego

Straty

- o w uprawach, płodach rolnych, w gospodarstwie, na osobie itd.
- o koszty robocizny, wynajęcia maszyn itd.
- o możliwy także koszt prywatnej opinii
- o wszystkie inne straty i koszty, o ile stanowią normalną konsekwencję zdarzenia
- o według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili

Utracone korzyści

- o utracony zysk itd.
- o wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia

○ czym należy pamiętać kierując sprawę do sądu - wskazówki praktyczne

przed wytoczeniem sprawy

- Aktywnie gromadzić dowody (dokumentacja fotograficzna, prywatne opinie, pisma do „organów” informujące o zagrożeniu szkodą lub wyrządzaniem szkód, z wnioskiem o interwencję, nie załatwiać spraw telefonicznie)
- Próbować polubownie załatwić sprawę – wezwać „organ” do zapłaty
- Terminy: przedawnienie roszczeń – 3 lata od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym doszło do zdarzenia

po wytoczeniu sprawy

- Aktywnie przedstawiać dowody - wykazywać się inicjatywą dowodową (dokumenty, fotografie, świadkowie, dane z sąsiednich regionów) lub wnioskować o przeprowadzenie dowodów przez sąd
- opinia biegłego sądowego – jaki gatunek wyrządził szkodę, zakres szkody, wysokość szkody

Ile to kosztuje?

- opłata od pozwu – 5% dochodzonej kwoty, płatna wraz z pozwem
- koszty powstałe w toku sprawy – np. koszty dojazdu świadków, opinia biegłego (zaliczka płatna na wezwanie sądu lub po zakończeniu sprawy)
- koszt pełnomocnika – adwokata lub radcy prawnego, jeśli występuje w sprawie
- w razie wygrania sprawy – koszty zwraca strona przegrana

FAQ

Zezwolenia na odstępstwa od zakazów płoszenia i zabijania zwierząt chronionych

Art. 56: Regionalny dyrektor ochrony środowiska **może zezwolić** w stosunku do gatunków objętych ochroną częściową i ścisłą na czynności podlegające zakazom, jeśli wynikają one z konieczności ograniczenia poważnych szkód

Art.52 ust.2 pkt 5: W stosunku do gatunków zwierząt objętych ochroną gatunkową **mogą być wprowadzone**, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i jeżeli nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków zwierząt, odstępstwa od zakazów (np. zabijania, płoszenia) dotyczące zapobiegania poważnym szkodom

Art.56a: Regionalny dyrektor ochrony środowiska **może zezwolić** na obszarze swojego działania, na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, w stosunku do bobra europejskiego, kormorana czarnego oraz czapli siwej, na czynności podlegające zakazom, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli czynności, których dotyczy zarządzenie, nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji gatunków objętych zarządzeniem oraz leży to w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego lub wynika to z konieczności ograniczenia poważnych szkód.

- organ „może zezwolić” - organ może wydać dwa różne rozstrzygnięcia i oba będą zgodne z prawem

„organ” nie zezwolił – czy jest to naruszenie prawa przez „organ”?

- w odrębnym postępowaniu Sąd zbada czy ten „organ” mógł w takiej sprawie wydawać decyzję, czy należycie przeprowadzono postępowanie, czy należycie uzasadniono decyzję, lecz nie wnika w celowość rozstrzygnięcia sprawy

ALE

można powołać się na:

- wyroki NSA z 20.03.2002, V SA 2036/01; z 25.2.2015, II GSK 193/14; z 19.1.2006, I OSK 777/05 oraz wyrok WSA w Warszawie z 20.4.2006, III SA/Wa 97/06 „Jeśli interes społeczny nie stoi temu na przeszkodzie i leży to w możliwości organu administracji, organ ten ma obowiązek załatwić sprawę w sposób pozytywny dla strony”.
- wyrok NSA z dnia 9.3. 2006 r., I OSK 1267/05 (Wydając decyzję o charakterze uznaniowym organ jest związany nie tylko przepisem, ale i celem ustanowionego przepisu oraz normami etycznymi)

FAQ

Możliwość poszerzenia listy zwierząt chronionych, za które odpowiedzialność ponosi Skarb Państwa

- Art.126 ust.12 Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, inne gatunki zwierząt chronionych wyrządzających szkody, za które odpowiada Skarb Państwa, kierując się potrzebą utrzymania ochrony gatunkowej zwierząt zagrożonych wyginięciem i wyrządzających szkody w gospodarce człowieka
- sprawa dotycząca wydr w gospodarstwie rybackim – powództwo oddalono, ponieważ Rada Ministrów „mogła”, ale „nie musiała” wydać takiego rozporządzenia i objąć nim wydry
- Podstawa prawna: Kodeks cywilny art. 417.1 par.4 - gdy z przepisów wynika skonkretyzowany obowiązek wydania aktu prawnego
- odpowiedzialność Skarbu Państwa jedynie za kilka gatunków zwierząt chronionych jest zgodna z Konstytucją i nie narusza zasady równości wobec prawa (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28.09.2015r., K 20/14)

Dziękuję za uwagę